

Lendák-Kabók Karolina

· Újvidéki Egyetem, Társadalmi Nemek Központ
· karolina.lendak@uns.ac.rs

A VAJDASÁGI MAGYAR DIÁKOK GENDER SZEMPONTÚ TOVÁBBTANULÁSI SZÁNDÉKAI

Gender Aspect of Hungarian Students' Faculty Choices in Vojvodina

Rodna perspektiva nastavka školovanja mađarskih učenika u Vojvodini

A dolgozat célja bemutatni a magyar nemzeti közösségből származó végzős diákok gender szempontú továbbtanulási preferenciáit a Vajdaság területén. A dolgozat kérdőíves kutatáson alapszik, amelyet 818 magyar végzős diák töltött ki a Vajdaság tizenkét községében a 2013/2014-es tanév végén. A kérdőív húsz kérdésből állt. E dolgozat a kérdőív négy kérdésére fókuszál, amelyek a diákok továbbtanulását vitatják. A diákok válaszainak elemzése férfi-női bontásban történt meg. A dolgozat rámutat arra, milyen arányban folytatják a lányok és a fiúk tanulmányaikat a középiskolai diploma megszerzése után, és hol szeretnék folytatni tanulmányaikat. A dolgozat elemzi, hogy miért döntenek a végzős diákok a hazai, illetve a magyarországi felsőoktatási intézményekben való továbbtanulás mellett, illetve mi az, ami a lányokat otthon tartja, és mi az, ami a fiúk döntését befolyásolja. A kutatás megerősíti a már több évtizedes tendenciát a Vajdaságban, név szerint azt, hogy a nemzeti közösségekből származó diákok növekvő számban tanulnak az anyaországban. A kutatásból kiderül az is, hogy a diákok nagy száma nem a többségi (szerb) nyelv ismeretének hiánya miatt hagyja el az országot, hanem az Európai Unióban szerzett oklevél vonzza őket. Azok a diákok, akik Szerbiában folytatják tanulmányaikat, úgy gondolják, hogy az otthon szerzett oklevéllel jobban tudnak majd érvényesülni Szerbiában, valamint a családhoz és barátokhoz való kötődés is befolyásolja döntésüket. A Szerbiában tanulás nem feltétlenül jelenti azt, hogy a hallgatók Szerbiában fognak maradni, viszont az anyaországban való továbbtanulás növeli az elvándorlás esélyét. A dolgozat néhány külön intézkedést javasol, melyek megakadályozhatják az elvándorlást, mint amilyenek a specializált szerb nyelvi felzárkóztatási programok és az oktatási stratégia felülvizsgálata is.

Kulcsszavak: végzős középiskolás diákok, lányok, fiúk, továbbtanulási preferenciák, elvándorlás

BEVEZETŐ

A vajdasági magyar közösségről számos kutatás készült, melyek fókuszában nemcsak a magyar közösség egyre csökkenő létszáma szerepelt, hanem a felsőoktatási rendszer különböző jellemzőinek vizsgálata is, pl. a vajdasági

magyar hallgatók egyetemválasztása és tanulmányi migrációja is. A dolgozat célja a magyar nemzeti közösségből származó diákok helyzetének elemzése a középiskolai tanulmányaik végén, továbbtanulási preferenciáik, tanulmányi migrációjuk okai, illetve az otthoni továbbképzés iránti bizalmuk elemzése. A dolgozat első része a vonatkozó statisztikai adatokat ismerteti, valamint áttekinti a vonatkozó szakirodalmat. A dolgozat második része a szerző által folytatott kérdőíves kutatás eredményeit mutatja be, amely a Vajdaság tizenkét községében zajlott, 818 magyar ajkú végzős diákkal. Az adatok elemzése férfi-női bontásban történt. A dolgozat arra próbál rávilágítani, hogy a diákok miért hagyják el Szerbiát és mi az, ami befolyásolja tanulmányi migrációjukat, illetve a dolgozat a gender szempontra is fókuszál, tehát külön elemzi a lányok és a fiúk tanulmányi szándékainak hátterét. A dolgozat kitér majd arra, hogy mit kell tenni annak érdekében, hogy a magyar közösség felsőfokon (értsd egyetemi végzettség) képzett rétege fejlődni tudjon és megmaradjon a Vajdaságban. A dolgozat kiemeli a kétnyelvűség adta előnyöket, és további módszereket is javasol, amelyek serkenteni tudnák a fiatalok otthon maradását és olyan szakok választását, amelyekkel könnyebb munkához jutni. Olyan szakokat kell választani, amelyekkel könnyebb sikeresnek lenni a környezeti (szerb) nyelv tökéletes ismeretének hiányában (is). Ilyenek például a műszaki tudományok, melyek zöme ma igen keresett, és nagy esélyt biztosít a munkaerőpiacon. A nők bevonása a kutatásba és az innovációba egyik előfeltétele a haladásnak és a fejlődésnek, hiszen csak akkor tud egy társadalom, illetve közösség haladni, ha a megfelelő módon tudja kiaknázni az emberi potenciált.

MÓDSZERTAN

A kutatás első részének alapját az Újvidéki Egyetem négy tanévének (2009–2012) statisztikai adatai képezik, és a Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatalának anyaga is. Második részét kvantitatív kérdőíves kutatás képezte, melyet magyar diákokkal végzett a szerző. A kérdőívet harmadikos (harmadik fokozaton) és negyedikes végzős osztályos diákok töltötték ki. A kérdőív húsz kérdésből állt, melyek a személyes adatok mellett (a diák neme és születési éve), az anyanyelvükről, szüleik/gyámjaik iskolai végzettségéről, a többségi nyelv ismeretének szintjéről, kulturális azonosulásukról, továbbtanulásról, illetve a nőkről a neveléstudományokban és a műszaki tudományokban szóltak. A kérdőíveket Vajdaság tizenkét községében töltötték ki a diákok: Adán, Óbecsén, Csókán, Törökkanizsán, Magyarkanizsán, Zentán, Szabadkán, Zomborban, Topolyán, Temerinben, Újvidéken és Nagybecskerekén. A kérdőívezést a szerző 2014 májusában és júniusában végezte.

A dolgozatban bemutatott elemzés négy kérdésre fókuszált:

1. A középiskolai diploma megszerzése után gondolkodtál-e a továbbtanulás lehetőségén?
2. Hol szeretnél továbbtanulni?
3. Miért választod a Szerbiában való továbbtanulást?
4. Miért választod a Magyarországon való továbbtanulást?

A szerző az eredményeket százalékos arányban mutatta ki. A fenn említett 3. és 4. kérdéskor az eredmények százalékos értékét a lányok, illetve a fiúk teljes létszámához viszonyítva kapta.

SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

A vajdasági lét kihívásait kiválóan summázza a következő idézet: „A magyarsághoz való tartozás a határon túli kisebbségiekben naponta fölkavaró, eldöntésre váró kérdéseket vet föl, megkerülhetetlenül jelen van a mindennapi életben, szüntelen állásfoglalásra késztet, sokszor a lét és a nemlét közötti sors-harcot jelenti” (HÓDI 2014: 15).

A Vajdaság legnagyobb állami egyetemén, az Újvidéki Egyetemen tanuló magyar egyetemisták tudományterület szerinti szakválasztása már évtizedek óta jellegzetes szerkezetet mutat: legtöbbször a társadalom- és humán tudományokat választják, a természet- és matematikatudományok, illetve a művészetek részaránya nagyobb a vajdasági átlaghoz képest, viszont a technikai-technológiai tudományok esetében alulképviseltek, és ez az egészségügyi tudományokra is jellemző (GÁBRITY-MOLNÁR 2009). A magyar nők alulképviseltek a műszaki tudományokban, és ennek több oka is van, elsősorban a sztereotípiák és az otthoni nevelés, amelyek a nőket inkább a „biztos” tanári pálya felé irányítják, főleg ha azt még anyanyelven is tanulhatják (LENDÁK-KABÓK 2014). A vajdasági magyar hallgatókkal/ fiatal diplomásokkal készített beszélgetések során újra megbizonyosodhattunk arról, hogy a Magyarországon tanuló, oklevelet szerző hallgatók érvelése között sokszor szerepel, hogy bizonyos képzés „csak Belgrádban van”, vagy „csak szerb nyelven” tanulható, viszont ők „saját anyanyelvükön szerettek volna tanulni” és oklevelet szerezni, „minőségi, színvonalas oktatás keretein belül”, színes kínálat mellett (TAKÁCS 2013). „A szakválasztás során a hallgató szakmai érdeklődése mellett döntő az oktatási intézmény közelsége, sőt tannyelve is” (GÁBRITY-MOLNÁR 2005: 225). „A nyelvi gátlások leküzdése több erőfeszítést követel, és nagyobb lemondásokkal jár, így azon hallgatók, akik nem anyanyelven tanulnak, hátrányos helyzetbe kerülnek” (LENDÁK-KABÓK 2014: 143).

A STATISZTIKAI ADATOK ELEMZÉSE

A Statisztikai Évkönyv adatai alapján a Vajdaságban a 2011-es évi népszámlálás szerint a magyar lakosság száma 251 136¹ volt, ez a szám állandóan csökken, részben a negatív szaporulat, de nagyobbrészt az elvándorlás miatt. A magyar lakosság a Vajdaság Autonóm Tartomány összlakosságának 13%-át alkotja. A vajdasági összlakossághoz viszonyítva a magyarok aránya fokozatosan csökken, és részben e demográfiai tény hatására is, a magyar hallgatók részaránya az összes vajdasági hallgatók számában egyre kevesebb (GÁBRITY-MOLNÁR 2009).

Az Újvidéki Egyetemen tanuló magyar egyetemisták részaránya kisebb a magyar nemzetiségű lakosság arányához viszonyítva, például a 2012/13-as tanévben a magyar hallgatók száma az összes hallgatói létszámhoz viszonyítva mindössze 6,77%. Ezek az adatok csak az ÚE 14 karára vonatkoznak, a főiskolák nem tartoznak az Újvidéki Egyetemhez, és az ott tanuló diákok adatait nem elemezte a szerző – sem a többségi nemzethez tartozókat, sem a magyarokat. Arra, hogy kisebb a magyar hallgatók száma a vártnál, kihat az is, hogy nagy számuk Magyarországon folytatja egyetemi tanulmányait: a „vajdasági magyar hallgatók magyarországi tanulmányokban a '90-es évektől egyre nagyobb arányban vesznek részt, pl. 2010-ben összesen 1385 délvidéki hallgató tanult Magyarországon, a vajdasági magyar hallgatók 30%-a” (TAKÁCS 2013). Az anyanyelvi felsőoktatás hiányában ez a tény nem meglepő. Gábrity-Molnár szerint a vajdasági magyarok viszonylagos lemaradása iskolavégzettségük terén nem a gyengébb képességeik miatt történik, de esélyegyenlőtlenségük növekszik az államnyelv ismeretének hiánya és az anyanyelvű iskolai tagozatok, vagy a minőségi tanári káder, tankönyvek hiánya miatt (GÁBRITY-MOLNÁR 2009).

A Magyarországon tanuló vajdasági magyar diákok érvelése elgondolkodtató, ugyanis nagy számuk tervez a diplomaszerzés után hazajönni. „A Magyarországon szerzett oklevéllel – az Európai Unió országainak munkaerőpiacán – jobb elhelyezkedési esélyeket remélnék a fiatalok, a szülőföldön viszont (a visszatérés esélyét is latolgatva) munkaerő-piaci integrációs problémákkal, a környezetnyelv (szerb) ismeretének hiányával, valamint a honosítási folyamatok hazatérést ellehetetlenítő, bürokratikus folyamataival szembesülnek” (TAKÁCS 2013a: 118).

A magyar hallgatók összlétszámát figyelve a legtöbben (mind nő, mind férfi) az Újvidéki Egyetem legnagyobb karain tanulnak, mégpedig a Közgazdasági Karon, a Természettudományi Karon, illetve a Műszaki Karon. Nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a tényt sem, hogy a Közgazdasági Karon létezik

¹ A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatalának adatai.

magyar tannyelvű csoport (SZALMA 2005), így egyesek egyetemválasztására ez a tényező is jelentősen kihat.

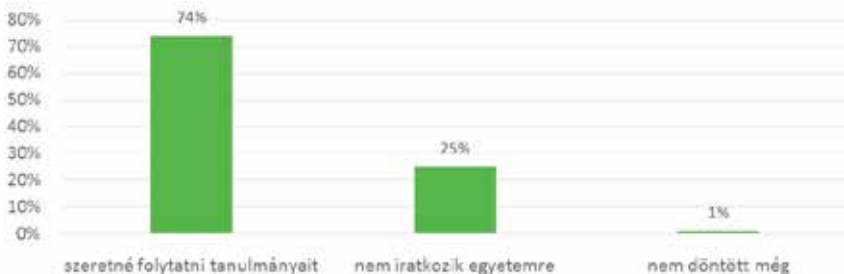
A vajdasági, magyar hallgatónők képviseltsége az Újvidéki Egyetemen belül az ún. „hagyományos pedagógus szakmákban” a legkifejezettebb. A szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karon és a zombori Pedagógus Karon (ahol részleges anyanyelvű oktatás létezik) a magyar nők képviseltsége több mint 85%-os a magyar férfiak 15%-ával szemben. Ezek az adatok egyértelműen arra engednek következtetni, hogy a fiatal nők szakválasztására az anyanyelvi oktatás nagy jelentőséggel bír. A többségi nyelv megfelelő ismeretének hiánya hátrányos helyzetet és önbizalomhiányt eredményez, mely a „könnyebb út” (értsd pedagógus szakok, illetve magyarországi továbbtanulás) választását eredményezi. A magyar nők érdeklődése kifejezett a Bölcsészettudományi Kar és a Természettudományi Kar iránt, ahol úgyszintén a pedagógus szakokat részesítik előnyben. A nők százalékos aránya a vajdasági magyar hallgatók összlétszámához képest a következő: a Technológia és az Orvostudományi Karon mintegy 70%-os, a Műszaki, az Építőmérnöki, a Mezőgazdasági és a Testnevelési Karon viszont átlagosan alig valamivel több mint 30%-os. A fenn felsorolt karokon a hagyományos „férfias foglalkozások” tanulására van lehetőség, amelyeket a fiatal magyar nők nem szívesen választanak. Ennek két oka is van, a sztereotípiák és az otthoni nevelés, amelyek a nőket inkább a „biztos” tanári pálya felé irányítják, főleg ha azt még anyanyelven is tanulhatják (LENDÁK-KABÓK 2014). Az anyanyelvű tanulás hiánya felismert probléma a nemzetközi szakirodalomban is. Az angol nyelvterületen a nem angol anyanyelvű egyetemisták körében észlelhető a hallgatók alulteljesítése, hiszen nemcsak az angol nyelvet kell elsajátítaniuk, hanem a szakterminológiát is (CRAWFORD–CAUNDLIN 2013). A nyelvi gátlások leküzdése több erőfeszítést követel, és nagyobb lemondásokkal jár, így azon hallgatók, akik nem anyanyelven tanulnak, hátrányos helyzetbe kerülnek már a tanulmányaik kezdetén (LENDÁK-KABÓK 2014).

EREDMÉNYEK

A kérdőíves kutatás a 2013/2014-es tanévben magyar nyelven tanuló és érettségiző diákokat ölelte fel. Összesen 818 diák töltötte ki a kérdőívet. A megkérdezett diákok nemi aránya szerint 53%-ban szerepeltek fiúk és 47%-ban lányok, illetve 433 fiú és 385 lány töltötte ki a kérdőívet. A Vajdaság területén a tavalyi tanévben 1370 végzős diák volt², tehát a szóban forgó kérdőívet az összlétszámnak 59,7%-a töltötte ki.

² Forrás: A Tartományi Oktatásügyi Titkárság hivatalos statisztikai adatai a 2013/2014-es tanévre.

Ahogy az 1. diagram is mutatja, arra a kérdésre, hogy a középiskolai diploma után szeretnének-e továbbtanulni, a diákok 74%-a jelentette ki, hogy igen. A diákok 25%-a viszont azt válaszolta, hogy nem iratkozik egyetemre. Ez az adat nem biztató, hiszen a Bolognai rendszer bevezetésével a felsőoktatási rendszer megváltozott, és az egyetemi diploma megszerzése már nem jelent kivételt, hanem szinte alapértelmezett. Sok helyen a mesterfokozat is követelmény a munkaviszony létesítésénél, és a PhD-fokozat is már követelménynek bizonyulhat a tudományos karrieren kívül is. Ha a leírtakat tudomásul vesszük, akkor azok a diákok, akik nem folytatják tanulmányaikat, illetve megelégednek a középiskolai diplomával, hátrányos helyzetbe kerülnek a munkaerőpiacon, és csak a leggyengébben fizetett munkahelyekre tudnak majd pályázni, és a szakmai előrehaladásuk esélye is kisebb.

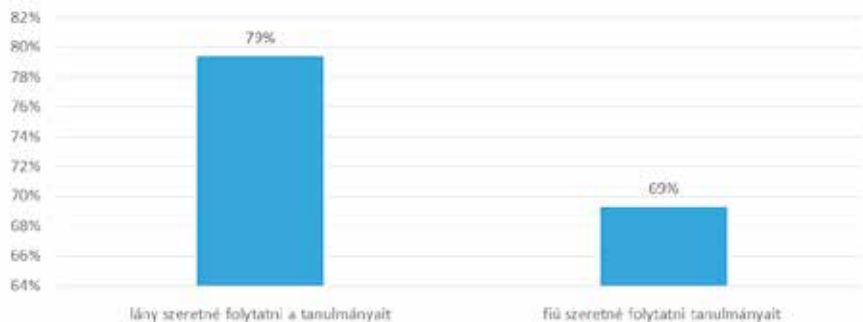

1. diagram. A diákok továbbtanulására vonatkozó adatok.

Forrás: A szerző által végzett kérdőíves kutatás a 2013/2014-es tanévben

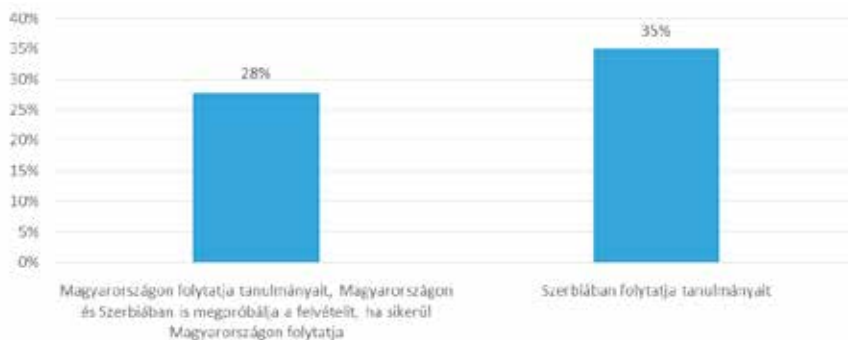
Ahogy a 2. diagram is mutatja, több diáklány folytatja majd tanulmányait. Ez nemcsak a magyar nemzeti közösségből származó diákokra vonatkozik, hanem általános jelenség. A fiúk már a középiskolai diplomával is munkát tudnak kapni, mivel az ún. „főfiás” szakmákban szereztek középiskolai diplomát. A lányok nagyobb számban iratkoznak gimnáziumba, így a továbbtanulás szinte feltétel számukra.

A 3. diagramon a diákok tanulmányi migrációja látható. A magyar diákok mintegy 30%-a Magyarországon szeretné folytatni tanulmányait. Ez már állandó problémát jelent a vajdasági magyar közösségnek, hiszen az „agyelszívás” nagyon jelentős. A diákok zöme nem tér haza a diploma megszerzése után, hanem Magyarországon áll munkába, vagy az EU-s diploma ugródeszkeként szolgál más EU-s országokban történő munkavállaláshoz. A 4. diagramon láthatjuk, hogy több diáklány iratkozik Magyarországra, viszont többen iratkoznak az itthoni felsőoktatási intézményekbe is, illetve többen is tanulnak tovább.

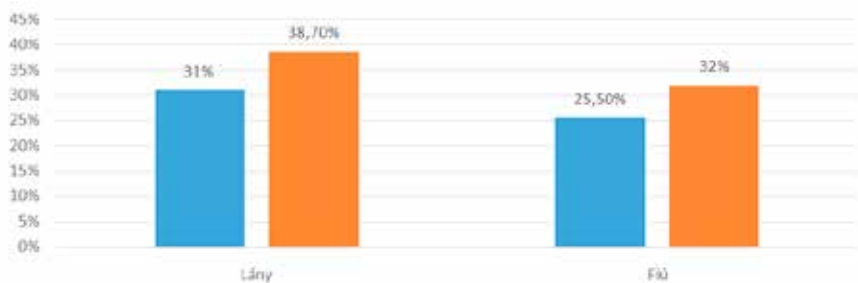
2. diagram. Továbbtanulás férfi-női bontásban.

Forrás: A szerző által végzett kérdőíves kutatás a 2013/2014-es tanévben

3. diagram. Hol tanulnak tovább a diákok?

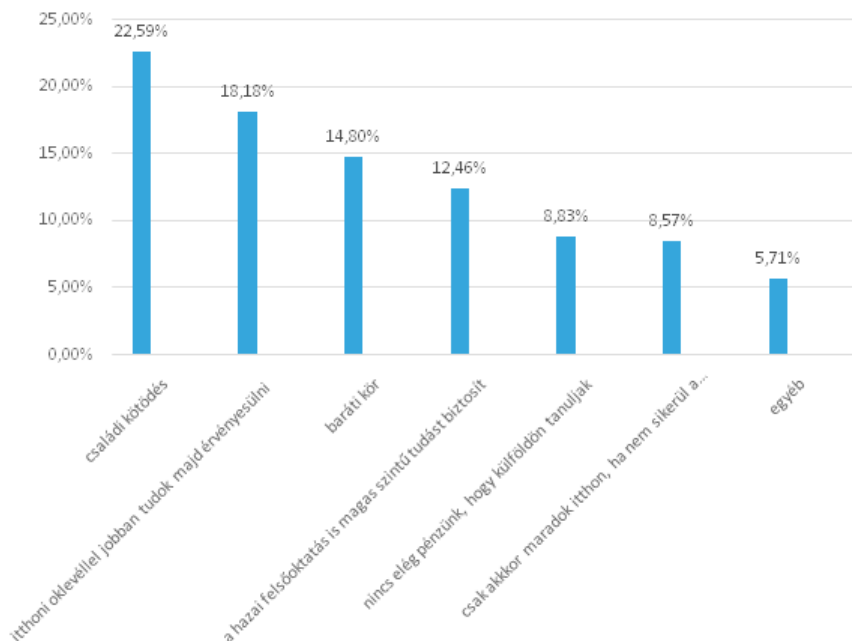
Forrás: A szerző által végzett kérdőíves kutatás a 2013/2014-es tanévben

4. diagram. A továbbtanulási preferencia nemek szerinti bontásban.

Forrás: A szerző által végzett kérdőíves kutatás a 2013/2014-es tanévben

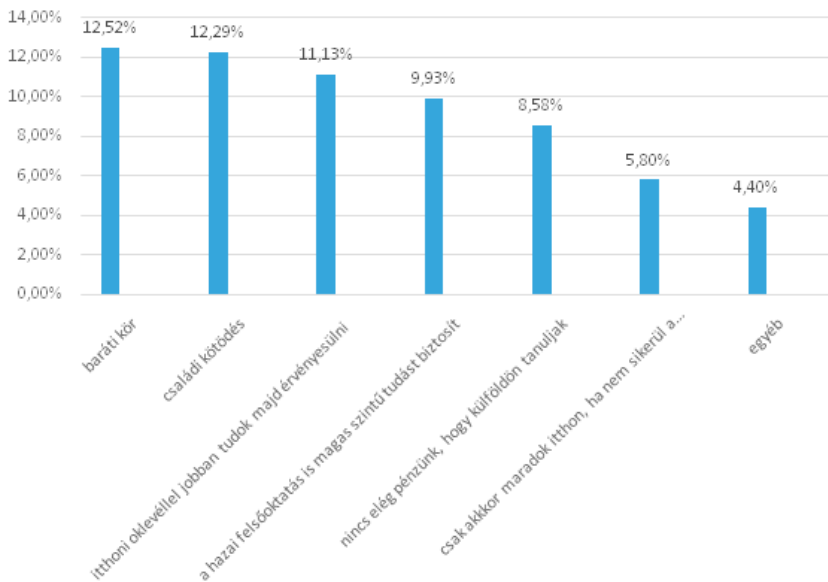
A 4. diagramon láthatjuk, hogy 5,50%-kal több diáklány iratkozik Magyarországra a fiúkhoz képest. Mint már ismertettük (2. diagram), több lány folytatja tanulmányait a középiskola után, ezt a 4. diagram is megerősíti. Ami még igen fontos, hogy a lányok 21%-a és a fiúk 31%-a nem folytatja tanulmányait.

5. diagram. Szerbiában való továbbtanulás (lányok)

Az 5. és 6. diagram a diákok azon válaszait térképezi fel, miért választják az otthoni felsőoktatási intézményeket, a 7. és 8. diagram pedig, hogy miért iratkoznak Magyarországon egyetemre. A Szerbiában maradást elsősorban a családi kötődés befolyásolja, ez kimondottan jellemző a diáklányokra. A fiúk számára a baráti kör és a családi kötődés a döntő tényező, hiszen befolyásolja a fiatalok véleményét és döntéseiket is, míg a lányok úgy gondolják, hogy az itthoni oklevéllel jobban tudnak érvényesülni Szerbia munkaerőpiacán. A Magyarországon szerzett oklevél honosítása gondot okozhat a friss diplomások számára, hiszen nemcsak költséges, de hosszan tart, és sok energiát vesz igénybe. A diákok a következőként a hazai felsőoktatási intézmények iránti bizalmat jelölték be. A szülők anyagi helyzete is sokat nyom a latban, hiszen a külföldön való tanulás (általában) nagyobb költségekkel jár. Költséges az itthoni továbbtanulás is, hiszen az Újvidéki Egyetem intézményeinek nagy többsége

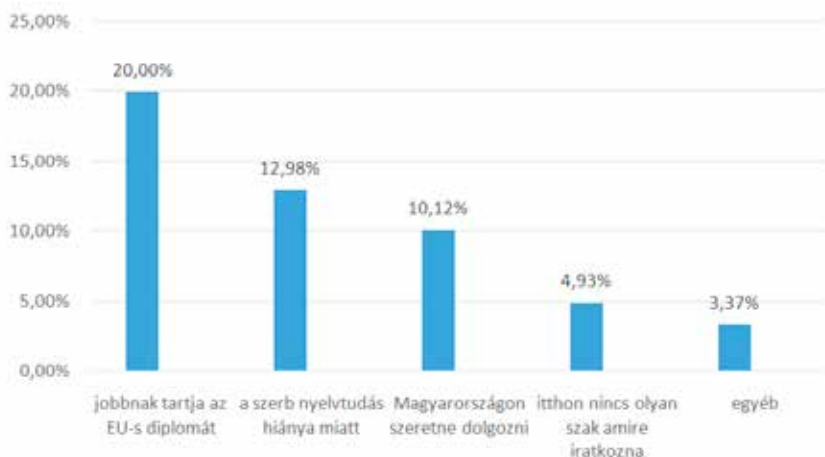
Újvidéken van, viszont az elsőéves magyar hallgatók zöme nem Újvidéken él, hanem utazik vagy Újvidékre költözik tanulmányai alatt. Itt meg kell említeni azt a tényt is, hogy az elsőéves hallgatók még nem is jogosultak kollégiumi szállásigénylésre, hanem csak a második tanévtől nyílik meg ez a lehetőség a számukra, persze a tanulmányi eredményük sikerének függvényében. Ezen a tényezően már azóta változtatott az újonnan megnyílt Európa Kollégium. Végül mind a lányok, mind a fiúk az itthonmaradást a magyarországi felvételi sikeréhez kötötték, miszerint csak akkor maradnak itthon, ha nem sikerül nekik a felvételi Magyarországon. Legutolsónak az „egyéb” alatti válaszok maradtak, ahol a diákok nyílt válaszokban fejthették ki véleményüket az itthonmaradással kapcsolatban.

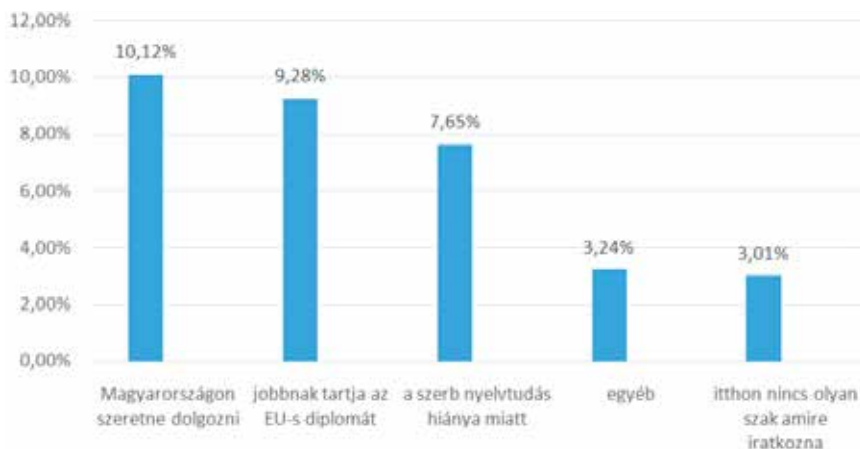
6. diagram. Szerbiában való továbbtanulás (fiúk)

A 7. és 8. diagramon láthatjuk, hogy a diákok nem az anyanyelvű oktatás, illetve a szerb nyelvtudás hiánya miatt hagyják el az országot, hanem a lányok esetében a Magyarországon megszerezhető EU-s oklevél a döntő szerep, a fiúk esetében pedig a Magyarországon való munkavállalás. A lányok esetében második helyen van a környezeti nyelv hiányos ismerete, míg a fiúknál ez a harmadik helyre került. Mint ismeretes, régebben a környezeti nyelv hiányos tudása döntően befolyásolta a diákok tanulmányi migrációját. A magyar diákok az általános és középiskolai tanulmányaik alatt nem sajátítják el a környezeti

nyelvet. Ennek több oka is van, főként a tantervek által előírt szakirodalom az, amin változtatni kellene, hiszen szinte nem is különbözik a szerb anyanyelvű diákok tantervétől, és ebből kifolyólag nagyon nehéz a magyar ajkú diákok számára a szerb nyelv tanulása, illetve a tankönyvekben szereplő irodalmi szövegek olvasása, megértése.

7. diagram. Magyarországon való továbbtanulás (lányok)

8. diagram. Magyarországon való továbbtanulás (fiúk)

A lányok utolsó előtti válaszként a megfelelő szak hiányát jelölték meg, hiszen Magyarországon több szak közül választhatnak, és vannak olyan szakok, amelyek kifejezetten modernnek és ígéretesek. A fiúknál a nem megfelelő szak van az utolsó helyen, míg az „egyéb” válaszok azok, amelyek utolsó előttiként szerepelnek. A nyílt válaszukban mind a lányok, mind a fiúk a Szerbiával kapcsolatos negatív hozzáállásukat fejtették ki, a jövőkép hiánya jelent meg legfőképpen az ország elhagyásának okaként.

KÖVETKEZTETÉSEK

A kutatás eredményei egy most már évtizedeken át tartó jellegzetes tendenciára világítanak rá, arra, hogy a magyar anyanyelvű diákok zöme Magyarországon folytatja tanulmányait, és ez már csak egy ugródeszkát jelent számukra, hiszen az EU-ban elismert diploma több munkavállalási lehetőséget biztosít számukra nemcsak Magyarországon, hanem az unió többi országában is. A diákok nagy többsége még mindig a többségi nyelv megfelelő ismeretének hiányával küzd, és ez a szerb mint környezetnyelv nem megfelelő általános és középiskolai oktatásának a következménye. A környezetnyelvet a diákok nem sajátítják el megfelelő szinten, hiszen a tankönyvek nem megfelelőek, elavultak, valamint az irodalom alig különbözik a szerb anyanyelvű diákok számára előírt irodalomtól (vagyis „túl nehéz”). A diákok továbbá nem látnak perspektívát Szerbiában, a gazdasági helyzet bizonytalan, magas a munkanélküliség, az egyetemi diplomával rendelkező egyének is éveket várnak állásra, az állások zöme viszont rosszul fizetett és bizonytalan. A diákok válaszaiból az is kitűnt, hogy nem is nagyon bíznak a szerbiai felsőoktatási rendszerben, így ez is egy oka lehet annak, hogy elhagyják az országot.

A Szerbiában maradó magyar diákok elsőként a családi és baráti körhöz való kötődést emelik ki itthon maradásuk fő okaként. A családi kötődés kimondottan jellemző a magyar diáklányokra, akik inkább vállalják a szerb nyelvű felsőoktatási rendszert, minthogy elhagyják családjukat és barátaikat. A diákok tisztában vannak azzal, hogy otthon könnyebben tudnak majd érvényesülni hazai diplomával. Fontos tényező, hogy a magyarországi oklevél honosítása költséges és sokáig tartó folyamat is lehet, ez részben már változott némely karokon az Újvidéki Egyetemen, de továbbra is jelen van. A megkérdezett diákok tisztában vannak azzal, hogy a külföldön való tanulás nagyobb költségekkel jár szüleik számára, és sokaknál ez is az otthon maradás egyik fontos oka.

HOGYAN LEHET MEGAKADÁLYOZNI AZ „AGYELSZÍVÁST”?

Az „agyelszívás” sokat vitatott téma a vajdasági magyarok körében. Az „agyelszívás” megakadályozásához vagy legalább lassításához a kétnyelvűséget előnyként kell felismerni, és nem kell tartani tőle. Lényeges lenne még felismerni a szakválasztás fontosságát, hiszen a munkaerőpiac túltelített egyes szakmákkal (pedagógusszakmák). Itt ki kell hangsúlyozni, hogy emiatt a nők vannak hátrányosabb helyzetben, hiszen ők azok, akik nagy számban választják azokat a szakokat, amelyekkel ma már nehezebb munkát találni.

A szerb nyelvi felzárkóztatási program már életbe lépett a Magyar Nemzeti Tanács (MNT) által, viszont a program általános és nem elgendő ahhoz, hogy a diákok kellő tudást szerezzenek az előttük álló egyetemi tanulmányaikhoz. A szerb nyelvi tanfolyamot specializálttá kellene tenni, hogy a jövőbeli egyetemi hallgatókat a választott szakterületükre készítse fel. Természetesen az ilyen szintű tanfolyam több költséggel járna és nagyobb számú szakembert követelne, akik oktatni tudnák a diákokat.

Az „agyelszívás” megakadályozásához sokrétű beavatkozás szükséges, az MNT már intézkedéseket tett, a magyar állam segítségével bevezette az ösztöndíjazást mindazon hallgatók számára, akik az otthoni felsőoktatási intézményekbe iratkoznak. Ez pozitív lépés a fiatalok, illetve a közösség számára is. Viszont ami a közösség „modernizálását” illeti, itt is számos beavatkozásra lenne szükség. Ismeretterjesztő előadásokra van szükség annak érdekében, hogy a magyar közösség szakválasztási preferenciáit befolyásolja, illetve a nőket jobban kellene motiválnia arra, hogy olyan szakokat válasszanak, amelyek nem függenek a környezeti nyelv tökéletes ismeretétől, és a munkaerőpiacon is nagyobb esélyt biztosíthatnának számukra. A civil szervezeteknek nagyobb szerepet kell vállalniuk az ismeretterjesztő publikációk és előadások megszerzésében.

Emellett fontos lenne az egyetemi szintű anyanyelvű oktatás is. Az anyanyelven történő oktatás mellett a környezeti nyelven való párhuzamos oktatásra is szükségük lenne a magyar fiataloknak, hiszen a munkaerőpiacon való sikerhez a környezeti nyelv tudása szinte elengedhetetlen. Viszont a magyar anyanyelvű oktatás egyetemi szinten fontos a magyar közösség számára is, főleg a fiatalok számára, hiszen ez biztonságot jelentene a magyar hallgatóknak, akik magyarul elvégzett általános és középiskola után magas fokú önbizalomhiánnyal küzdenek, amikor az Újvidéki Egyetemre kerülnek. Ezt az önbizalomhiányt csak az anyanyelven való felsőoktatással tudnák áthidalni.

A magyar nemzeti közösség csak akkor tud igazán fejlődni és megmaradni ezen a térségen, ha újítani és követni tudja legújabb a tendenciákat. Előnyös lenne a nőket a műszaki tudományok felé irányítani, mert a műszaki tudomá-

nyokban szerzett diplomával manapság könnyebb munkát találni. Emellett a műszaki szakok befejezése lehetséges a környezetnyelv tökéletes ismerete nélkül is, vagyis sikeresek lehetnek azok a hallgatók is, akik gyengébben beszélnek a szerb nyelvet.

A társadalom kutatási és az innovációs potenciáljának teljes kiaknázásához szükség van mindkét nem egyenlő részvételére. Ehhez fel kell ismerni a nőkben rejlő potenciált, és segíteni kell nekik, hogy ki is tudják azt használni. A magyar közösség példamutató lehetne, illetve ezáltal önmagát is meg tudná őrizni a Vajdaság területén.

IRODALOM

- CRAWFORD Tonia–CANDLIN Sally 2013. *A literature review of the language needs of nursing students who have English as a second/other language and the effectiveness of English language support programmes*. Nurse education in practice, 13 (3): 183–185.
- GÁBRITY-MOLNÁR Irén 2005. A magyar vagy multietnikus egyetem alapításának indoklása Vajdaságban = Kontra Miklós (szerk.): *Sült galamb? Magyar egyetemi tannyelvpolitika*. Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja–Dunaszerdahely, 211–228.
- GÁBRITY-MOLNÁR Irén 2009. Továbbképzési esélyek a kisebbségi létben – A vajdasági magyarok esélyegyenlőségének példáján = Káich Katalin (szerk.): *Az esélyegyenlőség és a felzárkóztatás vetületei az oktatásban – Általános kérdések – (anya)nyelvi oktatás*. Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Újvidék, 15–25.
- GÁBRITY-MOLNÁR Irén 2011. Vajdaság népességének háború okozta attitűdjei = Gábrity-Molnár Irén (szerk.): *Magyarságkutató Vajdaságban*. Magyarságkutató Tudományos Társaság, Szabadka, 34–87.
- HÓDI Sándor 2014. *Mint oldott kéve – A demográfiai problémák társadalmi és lélektani háttere*. Stratégiai Füzetek 9. A Széchenyi István Stratégiakutató Társaság és a Magyar Nemzeti Tanács közös kiadványa, Újvidék
- LENDÁK-KABÓK Karolina 2014. *Magyar egyetemi hallgatónők Vajdaságban – az Újvidéki Egyetem tudományterületeinek helyzetképe a társadalmi nemek szempontjából*. Régió és kultúra. Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka, 136–147.
- MIRNICS Károly 2001. Betelepítések, kitelepítések és vándormozgalmak = Gábrity-Molnár Irén–Mirnics Zsuzsa (szerk.): *Fészekhagyó vajdaságiak*. Magyarságkutató Tudományos Társaság, Szabadka, 9–77.
- MIRNICS Zsuzsa 2001. Hazától hazáig – A Vajdaságban és Magyarországon tanuló vajdasági magyar egyetemi hallgatók életkilátásai és migrációs szándékai. Gábrity-Molnár Irén–Mirnics Zsuzsa (szerk.): *Fészekhagyó vajdaságiak*. Magyarságkutató Tudományos Társaság, Szabadka, 163–204.
- REPUBLIČKI ZAVOD ZA STATISTIKU REPUBLIKE SRBIJE 2012. Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. godine u Republici Srbiji. Beograd
- SZALMA József 2005. Magyar tannyelvű felsőoktatás az Újvidéki Egyetemen = Kontra Miklós (szerk.): *Sült galamb? Magyar egyetemi tannyelvpolitika*. Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja–Dunaszerdahely, 203–209.

- TAKÁCS Zoltán 2013. *Határok nélküli felsőoktatás. Kisebbségi egyetemek regionális és elitképzési szerepe a Kárpát-medencében*. Doktori értekezés. Pécsi Tudományegyetem
- TAKÁCS Zoltán 2013. *Felsőoktatási határhelyzetek*. Magyarországi Tudományos Társaság, Szabadka

Gender Aspect of Hungarian Students' Faculty Choices in Vojvodina

The aim of this paper is to examine studying intentions of Hungarian high-school graduates in Vojvodina from a gender perspective. The paper analyzes whether Hungarian high-school graduates will enroll at higher education institutions, and if they decide to do so, which parameters affect their choices. The research is based on a questionnaire completed by 818 Hungarian students finishing their secondary education in the Hungarian language in 12 municipalities in Vojvodina, Serbia, in the 2013/2014 school year. The questionnaire consisted of 20 questions. This paper focuses on four questions on the students' choices regarding higher education. The data collected from the questionnaires were analyzed regarding gender structure (i.e. male vs. female). The paper shows how many of the high school graduates planned to enroll in a higher education institution and in which country. Furthermore, the paper looks into the reasons why high-school graduates opt for higher education institutions at home (in Serbia) versus studying in Hungary, as well as what affects girls and what affects boys when choosing a faculty. This research backs up a multiple decade-long tendency in Vojvodina, namely that the number of high school graduates from Vojvodina preferring to study in Hungary is growing continuously. The research shows that the high school graduates are not leaving their home country because of insufficient knowledge of the majority language (Serbian). Instead, as the main reason for leaving Vojvodina, the students identified the chance to obtain a Hungarian university degree accepted in the European Union, which tendency is mostly true for high-school girls. Students staying in Serbia stated that they expect to have better employment opportunities with a Serbian diploma. Family and friends also influence their decisions towards remaining at home in Serbia. Finishing their studies in Serbia will not necessarily prevent them from migrating to another country, but studying in Hungary increases the chance of not coming back to Serbia. The paper proposes measures to stop migration, suggesting introducing specialized Serbian language courses, and revising the educational strategy of the Hungarian community in Vojvodina.

Key words: Hungarian high school graduates, girls, boys, choice of higher education institutions, migration

Rodna perspektiva nastavka školovanja mađarskih učenika u Vojvodini

Cilj rada je da se prikaže rodna perspektiva nastavka školovanja maturanata iz mađarske nacionalne zajednice na teritoriji Vojvodine. Rad se zasniva na istraživanju pomoću upitnika, koji je popunilo ukupno 818 đaka iz mađarske nacionalne zajednice u dvanaest opština u Vojvodini, na kraju 2013/2014 školske godine. Upitnik se sastojao od ukupno dvadeset pitanja. Ovaj rad se fokusira na četiri pitanja, koja se odnose na nastavak školovanja učenika/ca. Odgovori maturanata/maturantkinja su analizirani po

polu. Rad prikazuje u kom procentu nastavljaju školovanje devojke, a u kom procentu dečaci nakon završetka srednje škole i gde nameravaju da nastave školovanje. Rad analizira uzrok odlaska maturanata na fakultete u Mađarskoj, kao i razloge njihovog ostanka u Srbiji, odnosno šta utiče na devojke da ostanu kod kuće, a šta utiče na odluku dečaka da ostanu kod kuće. Istraživanje potvrđuje tendenciju koja u Vojvodini traje već jednu deceniju, a to je da učenici iz nacionalnih zajednica u povećanom broju idu na studije u maticu. Istraživanje pokazuje da veliki broj učenika ne napušta zemlju zbog nedovoljnog znanja jezika većine, već ih privlači diploma Evropske unije, a ova činjenica najviše karakteriše devojke. Učenici koji nastavljaju školovanje u Srbiji, imaju mišljenje da će domaćom diplomom lakše doći do uspeha u zemlji, odnosno vezanost za porodicu i prijatelje takođe utiče na njihovu odluku. Nastavak školovanja u Srbiji ne znači da će studenti i ostati ovde, ali odlazak u maticu povećava šanse za emigraciju. Rad predlaže mere kako da se emigracija zaustavi, kao što su kursevi jezika većine, ali i preispitivanje obrazovne strategije pripadnika mađarske nacionalne zajednice u Vojvodini.

Ključne reči: maturanti iz mađarske nacionalne zajednice, devojke, dečaci, izbor fakulteta, migracija

Beérkezés időpontja: 2016. január 31.

Közlésre elfogadva: 2016. február 14.

